اساسی سعادت

تألیفی عالمی فاضل جنابی

ملا عبد الکریم

مدرسی خانقای بیارە

چاپی دووەم

لەلایەن سلمان اعظمي کتیب فروش
دانیشتوی بەغدا لە چاپ دراوە

١٣٦٨ هـ — ١٩٤٨ م.

بەغدا : چاپخانەی سلمان الاعظمی

(كتيبي أساسي سعادت)

بسم الله الرحمن الرحيم

له پاش حمدوثنای ذاتی خوا وه تقديمی صلاة وسلام بو روحی حضرتی محمد (ص) وه بو روحی هەمو آل وأصحابی بزانن: ئەمە دفتریکە ناوی (اساسی سعادتە) چەند سؤال وجوابیکی دینیەی تیدا نوسراوە بو شارەزایی مندالانی اسلامی کورد زبان. رجائە کەم خوای تعالی بیان کا بە اساسی سعادت واقبال — (الاسلام أن تشهد أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله وتقيم الصلوة وتؤتي الزكاة وتصوم رمضان وتحج البيت ان استطعت اليه سبيلا) ئەم حدیثە مقدسە هەمو أرکانی اسلامی تیدایە. با لەسەر ترتیبی ئەم کلامە زەریفە بروین بەریدا —

س ١ ـ بناغەی اسلامیت لە سەر چەند چشتە ؟

ج ـ بناغەی اسلامیت لە سەر پینج چشتە، اول دو کلمەی شهادت، دوهەم پینج فرضەی نویژ لە هەمو شەو و روژیکا، سەهەم روژوی مانگی رمضان لە هەمو سالیك دا، چوارەم عطا کردنی زکات وسر فطرە بە مستحقان، پینجەم حج وعمرە، یانی طوافی بیت الله لە مکەی مکرمەوە بەو آدابە شرع بیانی کردوە.

١ ـ أشهد أن لا إله إلا الله وان محمداً رسول الله .

س ٢ ـ معنای دو کلمەی شهادت چییە ؟

ج ـ معنای کلمەی أول ئەمەیە بەدل باوەررم هەیە وە بە زبان اقرار

ئەکەم هیچ ذاتی نیەعبادتی بو بکری بەحق الائەو ذاتەنەبی کەناوی (الله) یە، معنای کلمەی آخر ئەمەیە بەدل باوەررم هەیە وە بەزبان اقرار ئەکەم بەمە کە حضرتی محمد (ص) پیغەمبەری خوایە وەخوای تعالی رەوانەی کردوە بە پیغەمبەری بو سەر انسان وجن وملائکە .

س ٣ - نسبی پیغە مبەر (ص) کامە ؟

ج - پیغەمبەر (ص) کورری عبداللە یە، عبدالله کورری عبدالمطلبە عبد المطلب کورری هاشمە، هاشم کورری عبد المنافە. دایکی ناوی آمینەیە آمینە کچی وهبە، وهب کورری عبدالمنافە، عبدالمناف کورری قصی یە، قصی کورری کلابە لە ملتی عرب وە لەطائفەی قریشن .

س ٤ - پیغەمبەر (ص) لە کوی لەدایك بووە وە لە کوی بوە بە پیغەمبەر وە لە کوی متوفی بووە ؟

ج - پیغە مبەر (ص) لە شاری مکە لەدایك بووە هەر لە شاری مکە لە عمری چل سالی دا بووە بە پیغەمبەر لە پاش چل سالە دوازدەسال لەمکەدا ماوەتەوە ئەمەپەنجا و دوسال لە ووەختەوە تشریفی رویشتووە بو شاری (مدینەی) منورە یازدە سالیش لە مدینە بووە ئەمە شەست و سە سال، لەو عمرە دا لە مدینە متوفی بووە . مرقدی مبارکی لەشاری مدینەی منورەیە .

س ٥ - هیئتی پیغە مبەر (ص)چون بووە ؟

ج - هیئتی زور جوان و شیرین بووە شمایلی ذاتی مبارکی قسمیکی عادتی بووە قسمیکی غیرەعادەتی. اما ئەوقسمەی کە عادەتی بووە ئەمەیە : سەری مبارەکی گەورە بووە، موی رەش بووە هەندی جار گەیشتووەتە سەرشانی وە بعضی جار لەوە کەم تر بووە تاشیویەتی، تەویلی پان

بووه ئەبروی دریژ و باریك و پر مو بوون، چاوانی گەورەورەش بوون برژانگیان زور بووه لەسپیائی چاوان یاخالیکی سور بووه، اغلب تماشای زەوی کردوه ، روی مبارەکی گرد بووه رەنگی سوروسپی بوه ، ریشی پر بووه ، موی سپی لەبیست مو کەم تر بووه ، زبانی فصیح بووه، دەنگی خوش بووه ، پیکەنینی تبسم بووه ، هەرگز قهقهەی نەبووه، لەوەختی شەونویژ وقرآن خویندنا گریانی بووه .

وأما شمایلی غیرە عادەتی ئەمەبوه :

ئەگەرچی ذاتاً بالای معتدل بووه لەگەل هەرکەسی راوەستابی بالای لەو کەسە بەرزتر بووه، لەهەتاوا سیبەری نەبووه، مخلوقی لەپشتی سەرەوە بینیوه ، تنی شفای زام بووه، چوار دفعەحضرتی جبرئیل علیەالسلام قلبی مبارەکی لەت کردوەو شوری ویەتەوە وپری کردوەلەنوری معرفت: لە عمری سەسالی‌دا ، لە عمری دەسالی‌دا ، لە عمری چل سالی‌دا ، لە عمری پەنجاویەکدا . لە ناوشانی‌دا بەلای چەپەوە موری نبوت بووه بە قدری هیلکە کوتری ، علمای اسرار فرمویانەلی نوسراه(تنجنج هیصور) یعنی روبکەلە خوا بەراستی توذاتیکی نصرت دراوی . لە راوەستانا هەر دوبەری دەستی گەیشتونەتە ئەژنوی ، ژیری پی‌ی ساف بوون، بینی بەدەنی مبارەکی ئەوەندە خوش بووه لە هەر مجلسیکا دانیشتبی ئەو مجلسەی معطر کردوه .

٢ - (وتقیم الصلوة)

س ٦ - پینج فرضە لە چە وەختیکا واجب کراون ؟

ج-واجب کراون لەشەوی معراجی بیست و حەوتەمی مانگی رجب‌دا سالیك و شەش مانگ لە پیش هجرتی حضرت (ص) لە مکەوە بو مدینە .

س ٧ ـ ئەم فرضانە ناویان چی‌یە ؟

ج ـ ناویان ، صبح ، نیوەررو ، عصر ، مغرب ، عشایە .

س ٨ ـ ئەم فرضانە یکی چەند رکاتن ؟

ج ـ صبح دو رکات ، نیوەررو چوار ، عصر چوار ، مغرب سە ، عشاء چوار .

س ٩ ـ شرطی واجب بونی نویژ چییە ؟

ج ـ شرطی واجب بونی سە شتە ، اسلام ، بلوغ ، عقل . کەوابی نویژ وهکذا باقی احکام لە سەر کافر ومندال وشیت واجب نین .

س ١٠ ـ شروطی نویژ چەندیکن ؟

ج ـ شروطی نویژ پینجن ، اول پاکی بدن ولباس وجیگە نویژە لە هەر پیسیەگن کەعفوی لی‌نەدرابی دوهم داپوشینی عورتە کە بوپیاوما بینی اژنو وناوکە ، بوژن همو بدنە الادموچاوو دستی‌نەبی کەلە نویژا عورت نین ئەمالەغیری نویژ همو گیانی عورتە لازمە درنەکەوی ودای پوشی بوئەوە گونهبار نەبی سەهم دست‌نویژی ببیو جنابتولش گرانی بەسرەوە نەبی چوارم هاتنی وقتی نویژە کەیە پینجم رو کردنە لەقبلە .

(س) فرض دست نویژ چەندە ؟ (ج) فرضی دست نویژ ششە اول نیتی لابردنی بی‌دەست نویژیە لە وقتی شورینی دموچاوا دوهم ، شورینی همو دموچاوە بەپانی مابینی هەر دو گویچکەیەوە بە دریژی مابینی موی سەر وانتهای چناگەیە ، سەهم شورینی هەر دو دەستە لە سەر پەنجەوە تائەو پەرری ئەنشک ، چوارەم مسحی بعضیکە لەسەر ، پینجەم شورینی هەر دو پی‌یە بە هەر دوقولەپی‌وە ، شەشەم رعایتی ئەم ترتیبەیە .

س ١١ ـ شروطی غسل چەندیکن ؟

ج ـ شروطی غسل دوانن . اول نیتی لابردنی حکمی لەش پیسی‌یە لە اول شورینی اعضاوە ، دوم شورینی هەمو اعضایە چەپیست وچەمو

س ١٢ ـ ئەو شتانە دەس‌نویژ ئەشکینن چەندن ؟

ج ـ ئەوشتانەی دەس‌نویژ ئەشکینن چوارن، اول دەرهاتنی شتیکە لە پیش یا لە پاش ، دوهم نوستنەبەم شرطە ژیری خوی لەزەوی محکم نە کردبی ، سەهم ئەمەیە دەس بـدا لە عورتی خوی یا عورتی کەسیك بە بەری دەست، چوارەم ئەمەیە پیستی ژنو پیاوی نامحرم بەیك بگەن .

س ١٣ ـ وەختی ئەم پینج فرضانە کامەیە ؟

ج ـ وەختی صبح لەروژەوە بون تاخور ئەکەوی، وەختی نیوەررو لە اولی لا دانی روژەلە ناوەراستی آسمانەتا سیبەری هەرچشتی بەقدری ئەو چشتەی لی بی بیجگە لە سیبەری وەختی استواء ، وەختی عصر لەم وەختەوەیە تاخورآوا ئەبی، وەختی مغرب لەخورآوا بونەوەتاسوری قەراغی آسمان گوم ئەبی، وەختی عشا لەم وەختەوەیە تاطلوعی فجرەیانی روژەوەبون.

س ١٤ ـ ارکانی نویژ چەندن ؟

ج ـ ارکانی نویژ چواردەن : اول نیتە یانی قصدی کردنی فرضی ئەو وەختە بەدل ، دووم الله اکبر بەم شرطەلە گەر وتنی ئەم لفظەنیتەکەی لە دل‌دابی ، سەهم خویندنی فاتحەیە لە هەمو رکاتیك‌دا الا رکاتی کەسی نەبی کەامام لی‌پیش کەوتبی، چوارەم راوەستانەبو کەسی‌قدرتی ببی لە وەختی خویندنی فاتحەدا، پینجم رکوعە یعنی دانەوینەوە ئەوندە انسان‌هەر دو بەری دەستی بگاتە ئەژنوی ، شەشەم اعتدالە یعنی بەرزبونەوە لەم حالە بو وضعی راوەستان، حەوتەم سجدەی اولەبەم نوعە هەر دو ئەژنوی‌وە هەر دو بەری دەستی وەهەر دوسنگی‌پی‌ی‌وەتەویلی بەروتی‌لەسەرجیگە نویژەکەی دانی، هەشتەم دانیشتنە لە پاش ئەم‌سجدەیە، نوهەم سجدەی دوهەمە وەکو سجدەی اول ، دەهەم قرار گرتنەلە رکوع واعتدال‌و

هەر دو سجدە کان و دانیشتنی مابین‌یان، یازدەهەم تحیاتی آخر، دوازدەهەم صلاواتە لە سەر حضرت (ص) لە پاش تحیاتی آخر، سیزدەهەم سلام دانەوەی اولە، چواردەهەم ملاحظەی ئەم ترتیبە یە کە بیان‌مان کرد، مثلاالله اکبر لە پیش خویندنی فاتحە، وە فاتحە بەرلە رکوع.

٣ ـ (وتؤتی الزکاة)

س ١٥ ـ زکاة چەند نوعە ؟

ج ـ زکاة دو نوعە، اول زکاتی سەرە کە مشهورە بەسەر فطرە ؛ دوەم زکاتی مال .

س ١٦ ـ سەر فطرە چە وەختی واجب کراوە ؟

ج ـ فرض کراوە لە مانگی شعبان لە سالی دوهەمی هجرت‌دا .

س ١٧ ـ سەر فطرە بەچی واجب ئەبی ؟

ج ـ واجب ئەبی بە تەواوبونی مانگی رمضان لەهەموسالیك‌دا .

س ١٨ ـ سەر فطرە لە سەرکی واجبە ؟

ج ـ واجبە لە سەرهەمو انسانیکی حر، کە زیادلە نفقەی شەوروژی جەژنی هەبی، عطا کردنی سەرفطرەی سەری خوی و هەرکەس نفقەی لە سەری واجب‌بی، وە کوژن و مندالی، یاخزمەتکاری کە اجرەی بوقرار نەدرابي

س ١٩ ـ مقداری سەرفطرە بو هەریکی چەندیکە ؟

ج ـ مقداری سەر فطرە بو هەر کەسیك صاعیکە بە صاعی حضرتی پیغەمبەر (ص). لەهەرجیگەی عیارەی ئەو صاعە دەس کەوت باشە والا بەحسابی کیشانە سەرفطرە ئەدري. وزنی ئەوصاعە چوار سەد وهەشتاو چوار مثقالە .

س ـ ٢٠ ـ زکاتی مال چەوەختی فرض کراوە ؟

ج ـ زکاتی مال فرض کراوە لەسالی دوهەمی هجرت‌دا لەپاش فرض

بونی سەر فطرە .

س ٢١ ـ زکات لە چە مالیكدا واجبە ؟

ج ـ زکاة واجبە لە آلتون ، زیو ، مالی تجارت، حوشتر، گا ، مەرر، بزن وە هەر چشتی بوقوت بشیوە کو برنج ، گەنم، جو، زررات، خورما ، میوژ .

س ٢٢ ـ شرطی زکاتی آلتون وزیو چییە ؟

ج ـ شرطی زکاتیان دوشتە اول ئەمەیە بگەنە حدی زکاة، دوەم ئەمەیە لە ملکی خاوەنیانا سال تەواو بکەن .

س ٢٣ـ حدی زکات ومقداری واجب لە آلتون وزیو داچییە؟

ج ـ حدی زکاتی آلتون بیست مثقالەوە حدی زکاتی زیو سەدوچل مثقالە ، کە گەیشتنە ئەو ئەندازە مقداری واجبیان (ربع العشرە) یانی چواریك لە دەیك کە حاصلە کەی چل یکە ، مثلا لە بیست مثقال آلتون نیو مثقال وە لە سەدوچل مثقال زیو سە مثقال و نیو واجبە .

س ٢٤ ـ زکاتی مالی تجارة چونە ؟

ج ـ مالی تجارت وەکو آلتون وزیو واجبە سالی بەسەردا بسوررێتەوە وە بە هەر پارەی کرراوە بە اعتباري ئەو پارەیە بگاتە حدی زکات ئینجا بەوحسابە زکاتی لی ئەدري .

س ٢٥ ـ شرطی زکات لە مەرر و بزن داچییە ؟

ج ـ زکات لە مەررو بزنداواجبە بەسەشرط، اول ئەمەیە کە بەدەمی خویان بلەوەررین آلف یان نەدریتی، دوەم ئەمەیە عددیان بگات بە حدی زکات ، سەهم ئەمەیە لە ملکي صاحبەکەیاندا سالیان بەسەردابیتەوە . لە پلە وحدی اول داکە چل سرە ئەمالە پلەی دوهمدا هکذا چوار صد وزیاتر لازم تا کاسالیان بەسرابیتەوە . مثلا لە اولی بهارداکە زورتر زهی تەواوبوبە کارژولەو برخولەودایکانە وباوکانەوە تیکرا گیشتن بە حدی صدو بیستویك کوتوپر دوسری گەورە لازمە

بدري بەزکاتیانا ، مەرروبرخ دورست نیە ، لازم نا کابرخوکار نەفوتی سالیان بەسرابي تەوە .

س ٢٦ ـ حدی زکاتی مە ررو بزن کـامەیە ؟

ج ـ حدی زکـاتیان چل سەرە کە گەیشتن بەچل سەر ، یەکێ سەر واجبە تاسە دو بیست و یەکێ سەر کە گەیشتن بە سەدو بیست و یەکێ سەر دو سەرواجبە تادوسەد و یك سەر کە گەیشتن بە دو سەدو یك سەرسە سەر واجبەهەتا چوارسەدسەر کە گەیشتن بەچوار ســـەد سەر چوارسەرواجبە کە لەم عددەزیاد بو بەم حسابە لە هەمو سەد سەریکا سەری واجبە

س ٢٧ ـ شرطی زکاة لە قوتا چیە ؟

ج ـ شرطی ئەوەیە بگاتە حدی زکات بەم نوعە ئەوقوتانە کە بی توکل هەل ئەگیرین وەکوبرنج گەنم بکەن بە پینج وسق بە حسابی مثقال ووزن ، بەوزنی تەبریز دو سەدو بیست و پینج تەبریزیە، بەمەنی حلبجە کە مسکنی خومانەدوتەغارو بیست مەنە وە ئەوانە ی لە توکل داهەل ئەگیرین وەکوچەلتوك وپەررشە بگەن بە دە وسق .

س ٢٨ ـ مقداری واجبِ لە قوتا چەندیکە ؟

ج ـ واجب لە وانەدا بە باران یا بە جوگە آو بدرین (عشره) یانی دە یك ، وە لە وانەبەدولچە آو بدری نصف العشرة یانی بیست یك .

س ٢٩ ـ ئەوصنفانە مستحقی زکاتن چەندن ؟

ج ـ أو صنفانە هە شت صنفن لە قرآنی شریف دا بیان کراون.

س ٣٠ ـ لەوهەشت صنفانە لە زەمانی ایمەداچەند صنف هەیە ؟

ج ـ موجودیان چوار صنفە ، اول فقیر یانی کەسی نە مالی بی نە کسب بزانی ، صنفی دوهم مسکینە یانی کەسی مال و کسبی بي اما کفایتی نفقەی شرعیەی نەکا ، سەهم قرضارە لکن ئەگەر بو نفقەی خویو عائلەی قرضار بوبی وە ختی زکاتی ئەدریتی خوی نەتواني قرضەکەی بداتەوەوە ئەگەر بوجی بەجي کردنی احتیاجی مسلمانان وەکو مهمان داری یا اصلاحی دوطائفەی دوشمن قرضاربوبی ئەوەزکاتي ئەدریتی باخویشي دەولەمەند

بی ، صنفی چوارەم مسافرە ، کەسی لە سفریکی حلال‌دابی وە کو سفری تحصیلی علم یاصلەی رحم وە خوی مالی نەبی خەرجی بکات یا مالی ببی‌و دەستی پی‌نەگـا ئەوە زکاتی ئەدریتی .

س ٣١ ـ لە وەختي زکات دانا چي واجبە لە سەر خاوەن مال ؟

ج ـ واجبەلەســـەرخاوەن‌مال نیتی عطا کردنی زکاة وەختی کازتە کە لە مالەکەی جیا ئەکاتەوە یا لەووەختا تسلیمی مستحق ئەکا . وەنیتی وکیل کفایت ئەکا لە جیاتی نیتی خاوەن مال .

٤ ـ (وتصوم رمضان)

س٣٢ ـ روژوچە وەختی واجب کراوە ؟

ج ـ واجب کراوە لە مانگی شعبان لە سالی دوهەمی هجرتدا .

س ٣٣ ـ روژو بە چي واجب ئەبی ؟

ج ـ واجب ئەبی بە تەواوبونی « ٣٠ » روژەی شعبان یاچاو پیکەوتني هلالی رمضان .

س ٣٤ ـ فرضی روژو چیە !

ج ـ فرضی روژنیتە لە هەمو شەویکدا . بەم نوعە هەموشەویکی رمضان قصدی روژوی فرضي صبحەینی رمضاني ئەوسالەی ببی .

س ٣٥ ـ بەچی روژو ئەشکي ؟

ج ـ روژو ئەشکی بە جماع ، بە استمنا ، بە خورشانەوە ، بە داخل بونی شتی بو جوفي‌نی بو ناوسکی یا ناوی گویچکەی یا ناوي ذکری . مثلا بەم شرطە ئەوکەسەروژوە کەی لە فکردابی وە بە اختیار ئەمانە بکات .

(د) (وتحج البیت ان استطعت الیە سبیلا)

س ٣٦ ـ حج وعمرە چە وەختی واجب بوون ؟

ج ـ واجب كراوون لەسالى شەشەمى هجرت دا .

س ٣٧ — حج وعمره چەند دفعه واجبن له عومردا ؟

ج — يك دفعه واجبن له عومرداله سەر كلي فردي له مسلماني مكلف

س٣٨ — شرطي واجب بوني حج وعمره چييه ؟

ج — شرطي واجب بوني چوارشته ، بلوغ ، حريت ، قدرت : بەم نوعه مقتدر بى بەسەر مصرفي خويوعائلەى تا لەوسفره ديتەوه بومەنزلي خوى وه امين بوني نفس ومال .

س ٣٩ — اركاني حج چەنديكن ؟

ج — اركاني حج شەشن اول احرامه ياني قصدى داخل بون لەعملي حجدا لەوموقعاتەوه معلوم كراوون ، دوەم وقوفي عرفەيه ياني مانەوەله ارزى عرفاتداله نيوەروى روژى نوهەمى ذي‌الحجەوه تا طلوعي فجرى روژى جەژن بايك لحظەيش بي لەومدەدا ، سەهم طوافى مالى خوايه يانى دەوره دان به دەورى مال‌اللهدا حەوت دفعه، چوارم سعيه ياني راكردن له بيني صفاو مروەدا ، پينجم حلقه يا تقصير يانى تاشيني موى سەريا كورتەوه كردني به مقص مثلا ، شەشەم ترتيبه بەم نوعه بيانمان كرد .

س ٤٠ — اركانى عمره چەنديكن ؟

ج — هەرچى اركاني حجه اركاني عمرەيشه الا وقوفى عرفات نەبي ئەوەبو عمره لازم نيه . ئەمەى كه بيانمان كرد اركاني اسلام بون لازمه له سەر هەمومسلماني بيانزاني وەعمل‌يان پي بكا وه تعليمي بكا به منداڵي خوي .

مادام اركاني اسلامت زاني با اركاني ايمانيش بيان بكەين : حضرت (ص) فەرمويەتي (الايمان ان تؤمن بالله وملئكته وكتبه ورسله وباليوم الاخر وبالقدر خيره وشره من الله تعالى .) با له سەر ترتيبي ئەم حديثه شريفه اركاني ايمان بيان بكەين .

س ٤١ — اركانى ايمان چه نديكن ؟

ج — اركاني ايمان شه‌شن(١)ايمان به خواي تعالى (٢) ايمان به‌ملائكه (٣) ايمان به‌وكتيبانه خوره وانه‌ى فه‌رموون بوپيغه‌مبه‌ران عليهم الصلواة والسلام (٤) ايمان به‌وپيغميرانه خواره‌وانه‌ى فه‌رموون بو سه‌ر عباد (٥) ايمان به روژى قيامت (٦) ايمان به قضاء وقدر .

١ — (الايمان ان تؤمن بالله)

س ٤٢ — ايمان به خواى تعالى چونه ؟

ج — ايمان به‌خوا ئه‌مه‌يه به دل تصديق‌وباورت بي خواى تعالى موجوده ياني وجودي هه‌يه ازليه يعنى اولى نييه ، ابديه يعنى اخرى نييه ، واحده يعنى تنهايه هه‌ر او خالقه وه هه‌مو شتى دروست ئه‌كاهه‌ر ئه‌ر عبادتي بو ئه كرى هه‌ر ئه‌و واجب‌الوجوده ، جسم نيه له چه‌ند اجزاء تيكه‌ل بي ، جوهر نيه ياني ماده‌ى نيه محتاج بى به جيگه‌ى ، عرض نيه يعنى شتى نيه وه‌كو ره‌نگ محتاج بي به محلى ، جهت ومحلى نيه ياني خواي تعالى بريه له‌مه كه له جيگه‌يك‌دا وه‌ياله ژور يا خوار و يا مقابلى شتيك‌بى ، غنيه يانى به هيچ شتى محتاج نيه وه هه‌مو شتى محتاجه به‌و ، له‌كه‌سى به ولدنه‌هاتووه وه كه‌سي‌ا لى به ولدنه‌بووه هيچ شتى وه‌كو خوانيه وه‌هه‌ر چه به خيالى ايمه‌دا بي خوا وانيه . والحاصل خواى تعالى بريه له هه‌ر چه عيب ونقصانه وه هه‌رچه صفتى كمال وچاكه‌يه هه‌يه‌تي .

س٤٣ — خواى تعالى چه‌ند صفتي هه‌يه ؟

ج — خواي تعالى حه‌وت صفتي هه‌يه حياة ، علم ، ارادة ، قدرة ، كلام ، سمع ، بصر . صاحبى حياته ياني زيندوه نامرى ، صاحبي علمه ياني هه‌مو شتى ئه‌زاني ، صاحبى اراده‌يه ياني ميلى له‌سه‌ر بوني هه‌رشتي بي ئه‌بي‌وه

میلی لە سەر هەرشتی نەبي نابي ، صاحبي قدرتە یاني قدرتي هەیە وە ئەتواني هەر کاري ممکن بي بیکا ، صاحبي کلامە یني صفتیکي ذاتیەی وەهایە کەئەبي بە منشأی نازل کردني وحي بولای اپیغەمبەران (ص) . صاحبي سمعە یاني هەمو دەنگي ئەبیسي ، صاحبي بصرە یاني هەمو شتي ئەبیني ، وە ئەم صفاتاني خوایە وەکو صفاتي ایمە نییە ، مثلا حیاتي خوا بە روح و بدن نیە ، علم وارادەی خوا بە دل نیە ، قدرتي خوا بە دەست واعضاء دەر ناکەوي ، کلامي خوا دەموزباني ناوی ، بیستني خوا بە گویچکە نیە بینیني خوا بە چاو نیە . هەر وەکو ذاتي خوا بە حقیقت ناناسری ئەم صفاتانەش بە حقیقت نەناسراوون .

س٤٤ — دلیل لە سەر وجودی خوا چییە ؟

ج — دلیل لە سەر وجودی ذاتي خوا آثارە هەر کەسي تماشای آثاری عالم بکا معلومی ئەبي کە عالم صانعیکي صاحب کمالی هەیە مثلا هەروەکو انسان تماشاي بنائي یا نقشي کی کرد اقرار ئەکا بەمە ئەو بنایە بنائیکي بووە وەئەو نقشە نقاشي کی هەیە . مادام تماشاي ئەجزای عالم بکاوەکو آسمان و روژو مانگ و ئەستیرەوترتیبي حرکەوطلوع وغروب یان وە تماشای باوباران و بحرو کیوان ومعادن ونباتات وحیوانات وانسان واختلافی رەنگ وزبان ومشرب یان بکا معلومی ئەبي لەم عالمەدا صانعي کي بە کمال هەیە .

س ٤٥ — دلیل لە سەر تەنهایي خوا چییە ؟

ج - دلیل لەسەر تەنهایي ذاتي خوا ئەمەیە مادام معلوم بو کەسی هەیە صانعي ئەم عالمەبي هەر صانعي تو تماشاي بکەی ئەگەر بي کمال بي ئەوە بو صانعیت ناشي وەئەگەر لەهەموعیبي بەری ومصاحبي هەمو کمالی بي فقط ئەوە بو صانع کافیە ، ایتر اعتباري صانعیکي ثاني لغوە وە بي فائدەیە ، علاوە لەمە

شرکت و تعددي ملاك بە حسب عادت منشائی نزاع و جدالە ئەگەر صانعي عالم دو بي اوضاعی بە انتظام نابی .

س ٤٦ ـ دلیل لە سەر ئەم حەوت صفتانە چییە ؟

ج ـ دلیل لە سەر ئەم صفتانە ئەمەیە ئەگەر ئەم صفتانە بو خوا نەبن ئەبی خلافی ئەمانەی ببی وە خلافی ئەم صفتانە وەکو مردن و عجز و جهل مثلا ئەوندە نقصن ادني بشری راضی نابی پییان ، کە وابو چون بو ذاتی خوا اعتبار ئەکرین علاوە ئەم ترتیب و انتظامي عجیبە کە لە عالمدا تماشا ئەکرین بەبی علم و قدرت و باقي صفاتی کالیە قابل نیە ببن ، کە وابی انسان ناچارە بەمە تصدیق و باوەری بي کە ذاتي خوا صاحبي ئەم حەوت صفتانەیە .

س ٤٧ ـ خوا چەند ناوی هەیە ؟

ج ـ مشهورە وایە خوای تعالي هەزار و یەك ناوی هەیە ، فقط لەم ناوانە نەوەد و نویان لە قرآن و حدیث دا موجودن ، لە هەمویان گەورەتر اسمی (الله) یە .

س ٤٨ ـ خوای تعالی بە چاو ئەبینري یا نە ؟

ج ـ بەلی لە قیامتدا هەمو مسلماني خوای چاو پی ئەکەوی اما لە دنیادا کەس نەی بینیوە الا حضرتی محمد (ص) ئەوە لە شەوی معراجدا ذاتی خواي چاو پی کەوتووە بە نوعی بو انسان تقریر ناکریت

٢ ـ و (ملئکتە)

س ٤٩ ـ ایمان بە ملائکە چونە ؟

ج ـ ایمان بە ملائکە ئەمەیە تصدیق و باوەرت ببی ملائکە نوعیکن لە مخلوقي خوا جسمیان لطیف و نورانيیە ، ئەتوانن خویان ببەنە چەند

صورت‌و رەنگەوە دائما وان لە اطاعەی خوادا لذت والفت‌یان بە ذکر و عبادتی خوایە ، معصومن لە گوناه ، نە نیرن نە مێن ، خوا میلی‌لە دروست کردنی هەرملئکە بێ بە قدرتی خوی بی واسطەی باوك و دایك خلق ئەکا وابدا خواردن‌و نوستن‌یان نیە .

س ٥٠ — ملائکە کاروایشیان چیە ؟

ج – ملائکە غالب‌یان فقط عبادت ئەکەن بەو طرزە عبادەتە خوا امری پی کردوون وە بعضیکیان مأمورن لە عالمدا لە سەر ارض‌و آسمان و باو باران‌و حیوانات‌و انسان‌و باقی موجودات ، وە قسمی مأموری عملی خیرو شرن لە دنیادا وە قسمی مأموری سؤالی قبرن . هەر کەسی مرد مادام خرایە قبرەوە یا لە موقعی خوی دا بەجی‌ما خوای تعالی زیندوی ئەکاتەوە وە دو ملائکە روانە ئەکا بو لای سؤالی لی ئەکەن لە خواوپیغەمبەرو دین‌و مذهب . ئەگەرباش جواب‌یان بداتە وەئەوە درجەومقامی‌باش‌ئەبی‌وەئەگەرنەزانی جوابیان بداتەوئەوەعذاب ئەدری بە ئەندازەی گوناهی خوی وە یاخو عفو ئەکری، وە ئەم عذابی قبرە حقە بەموافقی آیت . وە قسمی مأموری حشروميزان‌وحساب‌وعذابی لەقیامتدا ، قسمی مأمورن لەبو عذابی جهنم . ئەمانە نوزدە کەسن یا نوزدە طائفە رئیسیان ناوی مالکە وە قسمی مأموری بەهەشتن رئیسی ئەمانە ناوی رضوانە.

س ٥١ – آیا لە بینی ملائکەدا تفاوت لەفضل‌وشرف‌دا هەیە ؟

ج – بەلی چوار صنف لە ملائکە لە باقیەکان‌یان گەورەترن، اول صنفی کروبی ، دوم صنفی روحانی ، سەهم حملەی عرش یانی ئەوانەعرش‌یان هەل گرتووە ژمارەیان لە دنیادا چوارن لە قیامت دادەهشتن ،

چوارەم مقربین . لەم صنفە چواریان ناویان معلومە ، اول (جبرائیل) مأمورە لە سەر هاوردنی وحی لە طرف خواوە بو لای پیغەمبەران علیهم الصلاة والسلام ، دوەم (میکائیل) مأموری رزق و برکتە لە دنیادا ، سەهەم (عزرائیل) مأموری روح کیشانە وە چەند مأموری هەیە لە ملائکە بو قبضي ارواح ، چوارم « اسرافیل) مأمورە بە نفخی صور یانی مأمورە بە فو کردن بە صورا .

س ٥٢ — صورچیە ؟

ج ـ صور شاخیکە بە عددی ارواحی ئەوانە زیندون لە دنیادا کونی تیایە . دوجار اسرافیل فو ئەکا بەو شاخەدا ، جاری اول هەرچی گیان لە بەرە ئەمرن وە کیوانی دنیا لە گەل ئەرزدا صاف ئەبن ، پاش ئەم دفعە بە مدەی چل سال دەفعەییکي تر فو ئەکاتەوە بە صورا بەم دەفعە هەرچي مردوە زیندو ئەبنەوە وە ئەبرین بو محشر ؟

س ٥٣ ـ جن چە نوعیکن لە مخلوق ؟

ج ـ جن طائفەییکن اسلام لە آگر دروست کراون ئەتوانن خویان ببەنە چەند صورت و رەنگەوە فرقیان لە گل ملائکە ئەمەیە ئەمان لە بدندا کثیف و لطیفیان هەیە خواردن و نوستنیان هەیە نیرومي‌یان هەیە کافر و مسلمانیان هەیە لە مسلمانەکانیش بی گوناه و گوناهباریان هەیە گوناهباریشیان لە جهنمدا عذاب ئەدرین وە ئەم طائفە لە پیش ئەوە آدم بکەویتە زەوی لە زەوی‌دا بوون وە ایستایش هەن لە دنیادا ئەوان چاویان بە بنی آدم ئەکەوی وە بني آدم چاویان بەوان ناکەوي بەلام لە قیامتدا بالعکس ایمە ئەوان ئەبینین وە ئەوان ایمە نابینن

س ٥٤ ـ شیطان لە چە طائفەییکە ؟

ج ـ موافقی ظاهری آیتی قرآنی شریف شیطان له طائفه‌ی جنه وه له‌اصل‌دا زور عباده‌تی‌ئه کرد وه زور محترم بوه . به ناو ملائکه‌دا ئه گه‌ررا فقط له وه‌ختی کا خوا حضرتی آده‌می‌دروست کرد امری فه‌رمو به‌شیطان سجده‌ی لی ببا شیطان فیزی نوان اطاعه‌ی خوای نه کرد له‌وخصوصه‌وه خوای تعالی له رحمتی خوی بی به‌شی کرد وه لعنتی لی کرد .

س ٥٥ ـ شیاطین کین ؟

ج ـ شیاطین ئه‌وجنی‌یانه‌ن که اطاعه‌ی خوای تعالی ناکه‌ن وه تابعی شیطانن بو ضرردان له بنی آدم وه وسوسه خستن به دلی مسلمانان ، ئه‌م شیاطینانه بعضی کیان له اولادی شیطانن وه بعضی کیان له اولادی باقی جنیه کانن .

٣ ـ (وکتبه)

س ٥٦ ـ ایمان به کتب چونه ؟

ج ـ ایمان به کتب ئه‌مه‌یه‌باوه‌ررت بی‌ئه‌و کتیبانه نازل کراون بولای پیغه‌مبه‌ران علیهم الصلوة والسلام مخصوص له طرفی ذاتی خواوه‌هاتوون وه‌له قبیله‌ی سحر والقای شیاطین نین وه به واسطه‌ی حضرتی جبرئیله‌وه نازل بوون به محفوظی له هه‌مو عیبی .

س ٥٧ ـ ئه‌و کتیبانه له طرفی ذاتی خواوه هاتوون چه‌ندیکن ؟

ج ـ ئه‌و کتیبانه سه‌دو چوارن ، ده بوحضرتی آدم ، په‌نجا بو حضرتی شیث (٣٠) بوحضرتی ادریس ، ده بو حضرتی ابراهیم . ئه‌وسه‌ده مشهورن به صحف چونکه به ره‌په‌ره‌نازل بوون ، توراة بو حضرتی موسی ، زبور بوحضرتی داود . انجیل بو حضرتی عیسی ، قرآن بوحضرتی محمد المصطفی علیهم الصلوة والسلام .

س ٥٨ ـ قرآن له چەند سالا نازل بووه ؟

ج ـ قرآن له مدەی بیست وسه سالدا به حسب احتیاج نازل بوه . یعنی لەوەختیکەوه حضرت ص) بووه به پیغەمبەر تا وەختی که متوفی بوه . دوازده سال له مکەی مکرمەوه یازدەسالیش لەمدینەی منورەزادها الله شرفاً (خیر داربن) . ئەوسەدصحیفه بیانمان کردن فوتاون وەتوراةو زبور به ساغی نەماونەتەوه چونکەلەپاش وفاتی حضراتی انبیاءعلما کانیان تیك یان دان وه له سەر آرەزوی بطالي خويان گوزرییان .

اصلی انجیلی حضرتی عیسی نەماوه وه چەند نفری له پاش رفعـی عیسی به آرەزوی خویان چەند انجیلیکیان نوسي وەله پاشمدەتیلەسەر چوار انجیل یان اتفاق یان کرد وه ئەوانیش له بینی خویان دا مخالفن، اما قرآنی شریف لەو وەختەوه نازلبووه هەتاامرو وه کوخوی بەمحفوظی ماوەتەوه وه تا روژی قیامت ئەمینیتەوه وه حکمی قرآن ناسخیحکمی هەمو کتیبه کانه وه فقط بەتەنها قرآن معامله دروسته.

٤ ـ (ورسله)

س ٥٩ ـ ایمان به رسل چونه ؟

ج ـ ایمان به رسل ئەمەیه تصدیق وباوەررت بی که خوای تعالي به محضی لطف وعنایت چەند انسانیکی له بشردا هەلبژاردوه وەشریعتی پیداون وه امری پی کردون به گەیاندنی ئەو شریعته به عبادیخوا .

س ٦٠ ـ پیغەمبەر ئه بی چون انسانی بی ؟

ج ـشرطی پیغەمبەر ئەمەیه پیاویکی «حربی» یانی آزاو صاحبي صفاتو اخلاقی حسنەی گەورەتربی له هەمو هاو عصرانی خوی، بەریبیلەعلت ودنائت ، معصوم بی له گوناهي کبیره عمداً یاسهواً وله گوناهي صغیرەی

عمدی وە خوای تعالی اظهاری صداقتی پیغەمبەران ئەکا بە معجزە .

س ٦١ ـ معجزە بەچی ئەلین ؟

ج ـ معجزە کاریکە بە خلافی عادت خوا آشکرای ئەکا لەسەردەستی پیغەمبەران بو اظهاری صداقت یان لە دعوای رسالتدا ، وەئەو کارانە بەغیری پیغەمبەران ناکرین وەکو گفتوگوی حیوانات و تسبیحاتی بەردو سجدە بردنی دار وە شق کردنی مانگ وە خبردان بەکاری غیبی .

س ٦٢ ـ عددی ئەو پیغەمبەرانە شریعتیان گەیاندوە بە عباد چەندن ؟

ج ـ عددیان سیسەدو یازدەیە .

س ٦٣ ـ لەم جماعتە ناوی چەندیکیان معلومە ؟

ج ـ لە قران وحدیث داناوی «٣٠» کسی یان معلومە، حضرتی آدم ، شیث ، ادریس ، نوح ، هود ، صالح ، ابراهیم ، لوط ، اسمعیل، اسحق، یعقوب ، یوسف ، ایوب ، شعیب ، موسی ، هارون ، یوشع، الیاس، الیسع، ذو الکفل ، شمعون ، اشمویل ، یونس ، داود، سلیمان ، زکریا، یحي عزیز ، عیسی ، محمد المصطفی صلوات الله وسلامه علیهم اجمعین . اماخضر ولقمان وذو القرنین ئەوە تحقیق وایە پیغەمبەرنین بەلکولە اولیان .

س ٦٤ ـ رتبەی پیغەمبەران چونە ؟

ج ـ رتبەی پیغەمبەران لە غیری پیغەمبەران بەرزترە وەلە بینی خویاندا بعضیکیان لە بعضیکیان گەورەترن . من جملە پیغەمبەرانی اولو العزم یعنی ئەوانەیان صاحبی زحمت وکاری مشقت بوون لەگەیاندی شریعت دا وەکو حضرتی نوح وحضرتی ابراهیم وحضرتی موسی وحضرتی عیسی وحضرتی محمد المصطفی علیهم الصلاة والسلام لە باقیەکانی تر گەورەترن،

وه حضرتی محمد المصطفى (ص) له هه‌مو پیغه‌مبه‌ران گه‌وره‌تره به‌چه‌ند دلیل . وه‌له‌به‌ر ضعیفی طبیعتی مندالان له‌و دلیلانه فقط (٥) دلیل بیان ئه‌که‌ین

س ٦٥ ـ دلیلی اول له‌و دلیلانه چییه ؟

ج ـ دلیلی اول ئه‌مه‌یه به‌ موافقی دلیلی نقلی تاریخی وشرعی معلوم بووه پیغه‌مبه‌رانی سابق هه‌ریکی فقط بو میله‌تیك ره‌وانه کراون اما حضرتی محمد المصطفى (ص) ره‌وانه کراوه بو سه‌ر هه‌مو ملتی عالم وه‌دعوتی هه‌مو ملت و پادشاهانی دنیای کردوه بو اسلامیت وه آشکرایه پیغه‌مبه‌ری ارشادی هه‌مو ملتی عالم بکا گه‌وره‌تره له‌وه که ته‌نها ارشادي ملتی بکا .

س ٦٦ ـ دلیلی دوه‌م چییه ؟

ج ـ دلیلی دوه‌م ئه مه‌یه شریعت ودینی پیغه‌مبه‌رانی سابق هه‌روه کو بو ملتي بووه فقط بو چه‌ند زه‌مانی بووه وه‌له‌پاش ئه‌و زه‌مانانه نسخ کراونه‌ته‌وه به‌دین وشریعتیکی تازه . اما شریعتی حضرتی محمد (ص) هه‌ر وه‌کو بو هه‌مو ملتی عالم بووه بو هه‌مو زه‌مانه‌یکیشه وه‌تاروژی قیامت باقیه .

س ٦٧ ـ دلیلی سه‌هم چییه ؟

ج ـ دلیلی سه‌هم ئه‌مه‌یه شریعتی پیغه‌مبه‌ری ایمه عباده‌تی له باقی شریعته‌کان زورتر تیدا هه‌یه . مثلا ئه‌و پینج فرضه نویژه له هیچ شریعتیکی که‌دا ته‌واو گرد نه‌بونه‌ته‌وه .

س ٦٨ ـ دلیلی چواره‌م چییه ؟

ج ـ دلیلی چواره‌م ئه‌مه‌یه معجزه‌ی پیغه‌مبه‌رانی سابق فقط له‌زه‌مانی خویان دا بووه ، اما معجزه‌ی حضرة محمد (ص) له پاش زه‌مانی خوی بعضیکیان ماونه‌ته‌وه وه‌کو قرآنی شریف که‌یکیکه له‌معجزاتی ئه‌وذاته تا

قیامت بە محفوظی ئەمینیتەوە .

س ٦٩ ـ دلیلی پینجەم چییە ؟

ج ـ دلیلی پینجەم ئەمەیە امتی پیغەمبەرانی سابق اغلب لە زەمانی پیغەمبەرەکاندا یا لە پاش زەمانی ئەوان اصولی دینەکەیان گورریوە وە اختلافیان تیدا پەیدا کردوە . منجملە لەعینی زەمانی حضرتی موسی دا دوای ئەو هەمو معجزە و زەحمتە کە قبولی کرد بنی اسرائیل لە خوا پەرستیەوە رویان کردە گویرەکە پەرستی وە هەرچی بشارت بو نبوتی حضرتی عیسی و حضرتی محمد علیهما الصلواة و السلام لە تورات دا بو گورریان وە اجماع یان کرد بو کوشتنی حضرتی عیسی تا خوا رفعی کرد بو آسمان، وە لە پاش رفعی عیسی اتباعی ئەو چەند انجیلیان دروست کرد تا لە آخردا لەسەر چوار انجیل اتفاقیان کرد وە ئەم چوار انجیلیشە مخالفی یەکن .

واما امتی حضرتی محمد (ص) وەکو لە حالی حیاتی ئەودا قبولی زحمت و هجرت و نصرت و جهادیان کرد هەروەها قرآن و احادیثی مقدسەیان محافظە کرد وەلە پاش وفاتی ئەو زور بەاخلاص جمعیان کردەوەو نوسیانەوە وە هەرچی نسخەی قرآنی شریف هەیە لەعالمدا هەمو وەکو یەکن وەابداً لە زیاد و کەمی یک آیت دا بەلکو لە یک جملەدا مخالفەیان نیە وەقرن بە قرن آثاری علمای امت تا امرو دەوامی کردوە .

س ٧٠ ـ خلفای حضرت (ص) چەندن ؟

ج ـ خلفای حضرت (ص) پینجن .

س ٧١ ـ خلیفەی اول ناوی چییە وەنسبی چونە ؟

ج ـ خلیفەی اول ناوی عبداللە یە ، کنیەی ابو بکرە ، لقبی صدیقە باوکی ناوی عثمانە ، کنیەی ابو قحافەیە، بابای ناوی عامرە . دایکی ناوی

سلمایه کچي صخری کورری عامره، نسبي له گه‌ل حضرت دا (ص) له جدی شه‌شه‌مدا (مره)ی ابن کعب ئه‌بی به‌یه‌ك .

س ۷۲ ـ خلیفه‌ی اول چون بو به خلیفه‌وه خلافت و عومری چه‌ند بو؟

ج ـ له پاش وفاتی حضرت (ص) به اجماعي صحابه ابو بکری صدیق بو به خلیفه وه دو سال وسه مانگ به عدالت و کفایتي خلافتی کرد ئه‌م جار متوفی بو وه عومری شه‌ست وسه سال بو وه له حجره‌ی سعادت دا له پشتی حضرته‌وه دفن کرا .

س ۷۳ ـ خلیفه‌ی اول له مده‌ی خلافتیدا چی کرد ؟

ج ـ ئه‌م ذاته رحمتی لی‌بي فرمانی زوری کرد :

اول لشکری (اسامه)ی کورری زید که حضرت (ص) له حیاتی خوی دا حاضری کردبو بو (بحرین) ریکی خست وه ره‌وانه‌ی کرد

دوهه‌م چونکه زور له اعرابی بدوی مرتد بوبونه‌وه‌وه قسمي کیان منعي زکات یان ئه‌کرد له‌شکری برده سه‌ریان و مجبوری اطاعه‌ی کردن .

سه‌هه‌م له شکری نارده سه‌ر مسیلمه‌ی کذاب که ادعای نبوتي ئه‌کرد محوی کردوه .

چواره‌م له به‌ر ئه‌وه له‌م حربه‌دا ئه‌و اصحابانه که حافظی قرآن بون زوریان لی شهید کرابون خلیفه‌ی اول به اتفاقي اعیانی صحابه (زید)ی بن ثابتی حاضر کرد وه ئه‌و صحابی‌یانه قرآن یان له حفظدا یا نوسی بویانه‌وه گردی کردنه‌وه وه به کتابتی زید قرآنی به تواوی نوسیه‌وه وه له مده‌ی خلافتی خوی دا لای خوی حفظي کرد له پاش ئه‌و له لای حضرتی عمر له پاش ئه‌و له لای سیده (حفصه) حرمی حضرت (ص) مایه‌وه تا که‌وته زه‌مانی حضرتي عثمان .

پینجەم بە ریاسەتی خالدی کوڕری ولید لە شکریکی ریك خست بو عراق . ئەوذاتەدو شاری فتح کرد : شاری حیرە ، شاری انبار . شەشەم لە شکری ریك خست بو فتحی شام وە امیری ئەم لەشکرە ابو عبیدەی کوڕری جراح بو . تائەم ذاتە گەیشتە شام ، وە بعضی جهادی کرد خلیفەی اول امری فەرمو بەخالدی کوڕری ولید لەعراقەوە هات بو شام وە بو بەامیری ئەو لە شکرەوە بەموافقەی ابو عبیدە دو شاریان فتح کرد : شاری (بصرە) وە شاری (دمشق) . بعضی لە مؤرخین ئەلین فتحی دمشق کەوتە روژی حضرتی عمر (رضی الله عنه) . والحاصل ئەم ذاتە بو محکم کردنی بناغەی خلافتی اسلامیە زور اهتمامی کرد . خواجزای بداتەوە بەخیرورحمت .

س ٧٤ـ خلیفە دوهەم ناوی چییە وەنسبي چونە ؟

ج ـ خلیفەی دوهەم ناوی عمرە ، لقبي فاروقە ، کنیەی ابو حفصە . باوکی ناوی خطابە باپیرەي ناوی نفیلە . دایکی ناوی حنتمەیە نسبي ئەم ذاتە لە گەل حضرت دا ئەبی بەیك لەجدی حەوتەم دا کە (لوئی) کوڕری غالبە .

س ٧٥ ـ ئەم ذاتە چون بو بە خلیفەو مدەی خلافت و عومری چند بو ؟

ج ـ ئەم ذاتە بە امری خلیفەی اول بو بە خلیفە وە اجماعلی صحابە لەسەری دامەزرا ، مدەی دە سال و سە مانگ خلافتی کرد ، عومری شەست و سە سال بو ، وە لە حجرەی سعادت دا لە خواری خلیفەی اولەوە دفن کراوە . . .

س ٧٦ ـ خلیفەی دوهەم لە مدەی خلافتی داچی کرد ؟

ج ـ ئەو ذاتە لە مدەی خلافتدا آثاری حسنەی ئەوندە زور بو عالەمی اسلامی ممنون کرد : فتحی عراقی تەواو کرد بەامیری عبیدەی کوڕری

مسعود مدائنی فتح کرد ، بەامیری سعدی کورری ابی وقاص مملکتی عجمي فتح کرد ، بەامیری چەند کەسي لە گەورانی صحابە شارەزوری فتح کرد، بە امیری عتبەی کورری فرقد ارمنیە وقفقازی فتح کرد ، بەامیری سهیلی کورری عدی فتحی شامي تەواو کرد، بە امیری ابو عبیدەی کورری جراح مملکتی مصری فتح کرد، بەامیری عمرو بن عاص شارانی مملکتی اسلامی دامەزراند: قاضی لە محاکم دامقرر کرد، دفتری بونوسین وواردات ومصارفي حکومتی اسلامیە ریك خست، تأریخی هجری کرد بە مبدئی حساب. خولاصە فتوحات وآثاری حسنەی ئەمذاتە لە عالمي اسلامیەدا تاریخیە، خوالی راضی بي وەجزای بداتەوە لە جیاتی اسلام ومسلمین .

س۷۷ ـ خلیفەی سەهم ناوی چییە وەنسبي چونە ؟

ج خلیفەی سەهم ناوی عثمانە ، باوکی ناوی عفانە ، باپیرەی ناوی ابو العاصە . دایکی ناوی اروی یە ، نسی لە گەل حضرت(ص) دا لە جدی سەهم دا کە ناوی عبد المنافە ئەبی بە یك .

س ۷۸ ـ خلیفەی سەهم چون بو بە خلیقە وە خلافت وعومری چەند بو ؟

ج ـ حضرتی عمر رضی الله عنه لە پیش وفاتی خویا امری خلافتي بە صورتی مشورت خستەبین شەش کەس لە کباری صحابە کە خویان یکیکیان تعیین بکەن، علي و عثمان طلحە ، زبیر ، سعد بن ابی وقاص ، عبدالرحمن بن عوف ، ئەم ذاتانە لە پاش مشورت حضرتی عثمانیان اختیار کردوە اجماعي باقی اصحاب لەسەر خلافتي مقرر بو . حضرتی عثمان مدەی دوازدە سال الا دوازدە روژ خلافتی کرد. عومری هەشتا و دوسال بو ، لە مقبرەی (جنة البقیع) دفن کراوە .

س ٧٩ ـ خلیفەی سەهەم لە مدەی خلافت‌دا چی کرد ؟

ج ـ ئەم ذاتە لەایامی خلافت‌دا غزواتی زور بو چەند مملکت کە لە پاش وفاتی حضرتی عمر نقضی عهدیان کرد بو مجبوری اطاعەی اسلامی کردنەوە وەبە امیري حضرتی معاویە کە والی شام بو فتحی جزائری قبرص وجریدورودسی کردوەعبداللەی کورری ابی سرحی ناردبو مملکتی افریقیە . عبداللە بە قوەی کفایت ورشادتی عبداللەی کورری زبیر فتحی افریقیای کرد، و بە امیری عبداللەی کورری عامر و چەند کەسی لە اشرافی صحابە فتحی مملکتی عجمي تەواو کرد ، وە بە اتفاقی گەورانی صحابە چەند نسخەی لە قرآنی شریفی نوسیوەبەدنیادابلاوی کردنەوە. والحاصل لە عصری ئەم ذاتەدا مملکتی اسلامی وسعتی تەواوی پەیدا کرد خوای لی راضی بی .

س ٨٠ ـ خلیفەی چوارەم ناوی چییە وەنسبي چونە ؟

ج ـ خلیفەی چوارەم ناوی (علي)یە . کنیەی ابو الحسن وابو ترابە. باوکی ناوی (ابو طالبە) باپیرەی ناوی عبدالمطلبە، جدی اولی حضرت (ص). دایکی ناوی فاطمەیە کچی اسدی کورری هاشمە .

س ٨١ ـ خلیفەی چوارەم چون بو بە خلیفە وە خلافت و عومری چەند بو ؟

ج ـ لە پاش وفاتي حضرتی عثمان بیعت‌یان پی کرد وەمدەی چوار سال و نومانگ و هەشت روژ خلافتی کرد ، وە عومری شەست وسە سال بو مدفني لە شاری کوفەیە.

س ٨٢ ـ خلیفەی پینجەم ناو ونسبي چونە وە چەندە خلافتی کرد ؟

ج- خلیفەی پینجەم ناوی (حسن)ی کورری حضرتی علي یە. دایکی ناوی «فاطمەی زهرایە». لە پاش وفاتي حضرتی علي بیعتیان پی کرد وشەش مانگ خلافتی کرد فقط. لە پاش ئەومدەیە استعفای کرد لە رتبەی خلافت بو حضرتی معاویە وە خلافتی حضرتی معاویە دامەزرا.

س ٨٣ – ترتیبي فضل وشرف لە امتی پیغەمبەردا «ص» چونە؟

ج – گەورەتری هەمو أمت حضرتی ابو بکری صدیقە، لە پاش ئەو حضرتی عمر، امجار حضرت عثمان ئەم جار حضرت علي. لە پاش خلفای اربعە حضرتی حمزە وحضرتي عباس، پاش ئەوان حضرتی حسن وحضرتی حسین، لە پاش ئەمان شەش نەفەری باقي لە عشرەی مبشرە، طلحە، زبیر، ابو عبیدەی کورری جراح، عبدالرحمن کورری عوف، سعیدی کورری زبیر، سعدی کورری ابي وقاص. لە پاش ئەمان باقي أصحابی غزای بدر کە سیسەدوحە فدە کەسن. امجار اصحابی غزای احد کە حەوتسەد کەس بوون ئەم جار أصحابی بیعة الرضوان کە هەزار و چوار سەد کەس بوون. لە غیری ئەمانە ئەو فدە معلومە باقي اصحابي پیغەمبەر «ص» لە غیری اصحاب گەورە ترن وە لە تابعین دا حضرتی اویسي قرني وسعیدی کورری مسیب لە باقي گەورەترن. لە پاش ئەوان امامانی مجتهدین لە دنیا ومن حیث المجموع اهلی هەر قرنی نزیك بي بە قرنی حضرت «ص» لە اهلی قرنی دوائی گەورەترن. وە اما فضل وشرفی خصوصي ئەوە حوالەی تقوی وعبادت ومنفعتي دینیە وافادە بە عالەمی اسلامیەیە.

س ٨٤ – ترتیبي شرف لە ژنانا چونە؟

ج – گەورەتر لە هەمویان «فاطمەی» زهراء، سیدە خدیجە، سیدە

عایشه ، اجار باقي ازواجی حضرت «ص». بعضی له بینی‌اوانیشا ترتیبي قرارداوه . له غیری ئه‌ماته‌دا شرفی خصوصی حواله‌ی تقوی وعبادته .

س ٨٥ ـ امامانی مجتهد له احکامی شریعت دا چه‌ندن ؟

ج ـ امامانی مجتهد زورن فقط چواریان مذهب یان جمع کراوه‌ته‌وه وه تقلیدیان صحیحة ، امام ابو حنیفه ، امام مالك ، امام شافعی ، امام احمد خوایان لی‌راضی‌بی .

س ٨٦ ـ امامی شافعی ناوی چییه وه‌نسبي چونه ؟

ج ـ امامی شافعي ناوی محمده ، باوکی ناوی ادریسه ، باپیره‌ی ناوی عباسه ، له جدی سه‌هم داکه عبدالمنافه ئه‌گات به حضرت «ص» .

س ٨٧ ـ امامانی اعتقادی اهل سنت وجماعت ناویان چیه ؟

ج ـ ئه‌و امامانه‌دوکه‌سن اولیان ناوی محمده ، کنیه‌ی ابومنصوره، مشهوره به ماتریدی، دوومیان ناوی علی‌یه ، کنیه‌ی ابوالحسنه، مشهوره به اشعری .

س ٨٨ ـ انساني ولی ئه‌بي چون بی ؟

ج ـ ولی انسانیکه به قدر واجب معرفتي بی به‌ذات وصفاتی خوا ، حریص نه‌بي له سه‌ر آرزوی دنیائي ، وه اغلبي اوقاتي صرف بکاله طاعت وعبادتا وه ذاتا اتباعي شریعتی بی، عمده‌ی نشانه‌ي ولی ئه‌مه‌یه له‌رفاقت یان بو اهلی انصاف محبتی اتباعی شریعت پیدابی .

س ٨٩ ـ کراماتي اولیا چییه ؟

ج ـ کراماتی اولیا حقه وثابته. کرامت کاریکه‌به خلافي عادت خوا ظاهری ئه‌کابو اولیاء بواطمنانی قلبی ئه‌وانه که‌طالبی مجاوره وتزکیه‌ی

نفسن یابو کەسانی کی تروەکو اظهاری خطرات وطی مسافەی زور لەمدەی کەمدا ، وەوەکو اغاثەی اهلی مصیبت وەنورانی کردنی قلبی اهلی غفلت ، ئەمانە لە حضراتی اولیاوە درك کراوون .

س ٩٠ ـ طریقەی اولیا چییە ؟

ج ـ طریقەی اولیا عبارتە لە جورەآداب وعبادتی لە سەر ئەومنهجە تعلیمی طالبانی دین ئەکەن وە ئەم آدابە سەراسەر موافقی آدابی شریعتە بعضی لە اشرافی اولیا وەکو حضرتی عبدالقادری گیلانی وشاهی نقشبند قدس سرهما فەرمویانە هەر طریقتی مخالفی آدابی شریعت بی ئەوە بطالە ، بطالە ، بطالە . بناء علیه هەر کەسیکتان چاوپی کەوت ادعای ولایتی کرد وە حالی خوی مخالفی آدابی شریعت بو ئەو کەسە لە اهلی فسق وبدعتە وە عاقبتی خویو واتباعی شر وگومراهی وضلالتە ، چونکە شریعت قانونیکە خوائی بە سەر هەمو مکلفیكدا جاریە .

س ٩١ ـ حکمی دامەزرانی امام بو اسلام چییە ؟

ج ـ واجبە لە سەر ملتی اسلام لە هەمو زەمانیكدا بیعت بکەن بە امامی بو عمومی مسلمانان . وە شرطی امام ئەمەیە پیاویکی آزاو مسلمان . عاقل وعالم ووارع وصاحب شجاعت و کفایت بی ، وە نسبی لە قریش بی ، ئەگەر امامی وەهاری نەکەوت بیعت نکەن بە کەسیکی تر چونکە امام بو اسلام لە مهماتە .

س ٩٢ ـ حالی مسلمان لەگەل مسلمان ئەبی چون بی ؟

ج ـ واجبە انسان لەگەل هەمو بشری مخصوصاً لەگەل هەمو مسلمانی اخلاق ومعاملەی باش بی ، دلی دەرحق بە مسلمانان ساف بی ، وەلەپشتی

هەمو مسلمانیکەوە نویژ بکا وە هیچ کەس لە اهلی قبلە بە کافر نەزانی تا کفری لی‌دەرنەکەوی وە لعنت نەکالە هیچ مسلمانی بەلکو لعنت نەکا لە کافریش بەخصوصی تا معلومی نەبی ئەو کەسە بە کافری مردوە یا امری، چونکە بو هەمو بشری دعا وطلبی رحمت مناسبە .

٥ - «وبالیوم الآخر»

س ٩٣ - ایمان بە روژی آخرت چونە ؟

ج - ایمان بەروژی آخرت ئەمەیە تصدیق وە باوەررت بی هەروەکو خوا اساساً ئەم عالەمی دروست کردوە وە ئەم روح لەبەرانەی ایجاد کردوە لەمەولایش ئەم دنیایە تیك ئەدا وە هەرچی زیندون ئەیان مرینی وە عالەمی کی تر کە ناوی قیامت و آخرتە ظاهر ئەکا. ئەمجار هەرچە مردون زیندویان ئەکاتەوە وە سوقیان ئەکا بو محشر .

س ٩٤ - علامت ونشانەی روژی قیامت چییە ؟

ج - نشانەی روژی قیامت زورن فقط نشانەی گەورەیان یازدە نشانەیە، سە نشانە لە وانە خسفە، یانی زەوی روچون، خسفی لەمشرق، خسفی لە مغرب، خسفی لە جزیرة العرب. چوارەم پەیدابونی «دجال» کە انسانیکە یەك چاو سحر باز ئەگەرریت بە دنیادا وە دعوای خوائی ئەکا . پینجەم ظهوری مهدی کە انسانیکە لە اولادی حضرتی «علی» لەزەمانی پەیدابونی دجال‌دا پەیدا ئەبی وە مسلمانان بیعتی پی ئەکەن . لەمکەی مکرمەدا دنیا پر ئەکالە عدالت واحسان، شەشەم نزولی حضرتی (عیسی) لە آسمان بوخاکی شام . حەوتەم غلبەی یأجوج ومأجوج بەسەر دنیادا. هەشتەم طلوعی روژە لە مغربەوە . نوهم دەرهاتنی دابة الارضە لەخاکی

مکه . دەهەم پەیدا بونی دوکەلیکی بەدەهشەت لە آسمانەوە کە صفحاتی دنیا ئەگریتەوە . یازدەهەم پەیدا بونی آگریکە لە خاکی یمن کە اهلی دنیا نارەحەت ئەکا .

س ٩٥ ـ دوای ئەم علامتانە چی ئەبی ؟

ج ـ دوای ئەم علامتانە حضرتی «اسرافیل» دودفعە فو ئەکا بە صورا . بە دفعەی اول هەرچی زیندوە ئەمرن وە کیوانی دنیاش نامینن . بە دفعە دوهم کە چل سال لە پاش نفخەی ئەول هەرچی مردوهەیە زیندو ئەبنەوە وەسوق ئەکرین بو محشر .

س ٩٦ ـ لە پاش گردبونەوە لە محشردا چە معاملەی ئەکری لە گەل مخلوقاتدا ؟

ج ـ لە پاش گردبونەوە لە محشردا دفتری اعمالیان پی ئەدری ، بو اهلی سعادت لە لای راستەوە ، بو اهلی شقاوت لە پشتەوە یا لە لای چەپەوە . لە پاش ئەمە وەختی میزانە ؛ کیشانەی اعمال .

میزان بەم نوعەیە چاکە ئەکریت بە مادەییکی نورانی و روشن وە خراپە ئەکریت بە مادەییکی ظلمانی و تاریك و کیشانە ئەکرین باش کیشانەی اعمال وەختی حساب و سؤالە لە عباد .

خوا سؤال ئەکا لە پیغەمبەران علیهم الصلوة والسلام . لە گەیاندنی احکامی شریعت سؤال ئەکا لە علمای امت . لە گەیاندنی شریعت پیغەمبەران سؤال ئەکا لە اهلی بدعت . لە سەر دامەزراندنی بدعت و فساد سؤال ئەکا لە باقی عباد لە عملی خراپەیان . لە پاش ئەمانە وەختی عبورە بەسەر پری صراطدا .

پردی صراط پردیکە راکیشراوە بەسەر جهنمدالەمو ، باریک‌ترەوە لە ئەلماس تیژترە . خوا بو عذابی اهلی شقاوت وای دروست کردە، چون اهلی سعادت بەخوشی بەسەریارائە بورن وەهەر کەس تاچاکەی زورتربی باش‌تر بە سەریا عبور ئەکا وە اهلی شقاوت لی ئەخلیسکین وە ئەکەونە خوارەوە بو جهنم . ئینجا هەر کەسی کافربی (العیاذبالله) بە ابدی لە جهنمدا ئەمینیتەوە وهەر کەسی ایمانی بی بەئەندازەی گوناهەکەی عذاب ئەدریت لە پاشا دیتە دەرەوە بو بەهەشت . وەاهلی بەهەشت بەر لەوە برونە بەهەشتەوە لەسەر «حوض المورود» گرد ئەبنەوە .

حوض المورود وا لە خارجي بەهەشتا وەلە حوضی کوثرەوە آوی بودی آوی لە شیرسپي‌تر وەلەهەنگوین‌شیرین‌ترە. هەر کەسی دفعەی آوی لی بخواتەوە هەر گیز تینوی نابی ،لە پاش ئەوە کەلە سەر ئەو حوضە گردبونەوە ئەرون بو بە هەشت .

س ٩٧ ـ بەهەشت وجهنم ایستەموجودن یانە وەموقعیان لە کوییە ؟

ج ـ موافقي ظاهری آیت ایستە موجودن بەهەشت والە ژوری اسمانەوە وە جهنم والە زەوی دا . فقط چونکە نصیکی صریح بو تعیینی جیگەیان نیە حق وایە حوالەی بکەین بە علمي خوا .

س ٩٨ ـ آیا لە قیامتا شفاعت هەیە ؟

ج ـ بەلی لە قیامتا انبیا و علما وشهداوباقی صالحان شفاعت ئەکەن .

شفاعت لە قیامتا لە پینج موقع دایە ، اول بو نجات بونی عباد لەخوف و زلزلەی محشر ، دوهم زوهاتن‌یان بو حساب، سەهم بو آسانی سؤال‌وجواب لەوەختی حسابا، چوارەم بو نجات دانی اهلی گوناە لە عذابی جهنم، پینجەم بو ترفیعی رتبە و مقام لە بەهەشتا .

٦ ـ (وبالقدر خيره وشره) .

س ٩٩ ـ ايمان بەقضا و قدر چونە ؟

ج ـ ايمان بە قضا و قدر ئەمەيە باوەررت بێ هەرچی لە عالەمایەیدا ئەبی خوا لەازلدا زانیویەتی وە ارادەی کردوە وە لە وەختیپەیدابونیا بە قدرتی خوا پەیدائەبی وەلە گەل ئەمەداله کاروفرمانی اختیاریداوە کو دانیشتن ورویشتن وامثالی ئەمانە عبد اختیار و کسبي هەیەوە تأثیری خوا تابعي اختیاری عبدە ، یعنی عبد چون اختیاری بێ بخوا وای دروست ئەکا وەخوای تعالی راضیە بە کسبی خیر ، ناراضیە بە شروە لازمە بزانین خوای تعالی ئەتوانیهەموتکلیفیلەعبادبکاوەهەرتکلیفیکیان لی بکابە محضی اختیارە وەبە هەر نوعی میلی بێ ئەتوانی تصرف بکا لە عالەماوە واجب نیە هەرچی مصلحتی مخلوق بی ئەوە بکا فقط هەمو فرمانیکیشی حکمت ومصلحتی تیاهەیە .

ئەمە کە نوسیمان عقیدەی اهلی سنت وجماعتە موافقی عقیدە ومذهبي اصحابی پیغەمبەرە(ص) سبحان ربك رب العزة عما یصفون وسلام علی المرسلین والحمد لله رب العالمین الحمد لله .

تەواوبو تحریری ئەمسؤالوجوابانە کەزور نافعە بوملتومندالانی مسلمانان لە روژی یکشنبەیدوی شوال. تاریخیهەزاروسیسەدوبە نجاو چواری هجری لە خانقای مبارکەی بیارە خوا محفوظی بکالە آفات وە منوری بکابە برکات. سبحانك اللهم وبحمدك اشهد ان لاإله الا انت استغفرك واتوب الیك وأنا الداعی « محمد کریم » .

* * *